

Ehkki juba möödunud aastal laialdaselt propageeriti kodukoha uurimist, tekkis meil idee kooli oma muuseumi rajamisest hoopis juhuslikult. Märkasin möödunud õppeaastal ühes VI klassi ajaloo-tunnis, et ühel poisil pole üldse suurt tegu toimuva tunniga, vaid tal on hoopis muud käsil. Selgus, et noormehel oli kogutud hulk vanu rahamärke, mille inventeerimiseks ta nüüd oli leidnud paraja aja. Seda muidu nii vajalikku ettevõtet kroonis sel tunnil küll õnnetu lõpp, kuid vahetunnil tekkis poistega juba pikem jutt rahamärkidest ja nende ajaloost. Nii olid poisid ammu pead murdnud, mida võis näiteks osta 10 000-margase rahapaberiga. Näod venisid mitmel päris pikaks, kui kuulsid, et sellest vaevalt jätkus kilogrammi leiva ostmiseks. Kuid sellest jutust selgus, et nii mitmelgi poisil on midagi «vanaaegset» kõrval pandud, olgu see siis mõni vana raamat või liivaaugust leitud pitsatitangid. Sõna-sõnast, kuni lõpuks tulidgi mõttele: kogume need asjad kõik kokku ja asutame oma kooli muuseumi.

Organiseerimistöö aluseks moodustati ajalooring, mille avakoosolekust võtsid osa 37 õpilast. Hiljem kasvas ringi liikmete arv 43-ni. Muide, initsiaatori «teened» leidsid väärihilt hindamist ja ta valiti ajalooringi esimeheks. Otsustati asuda esemete kogumisele, külastada vanemaid inimesi, panna kirja nende suulisi mälestusi kodukoha ajaloost. Muuseum otsustati rajada endisesse mõisniku kabelisse, mis asub koolimajast mõnesaja meetri kaugusel, korrastada selle ümber asuv surnuaed, kuhu on maetud ka üks vene armee kindral. Ja juba järgmistel päevadel võis näha kooliteel poisse ja tüdrukuid koolikoti ja mürsiga või koolikoti ja koodiga üle õla. Vaevalt aga leidus õpilast, kes poleks toonud vanu metall- või paberrahast.

Vahele tulnud suvevaheaeg jahu-tas esimest elevust. Selgus, et kabel vajab liiga suurt remonti, mille teostamine pole koolil võimalik. Kõlavanimelisest ajalooringist sai kodulooring, muuseumist — lihtne koduloonurk. Lõppes ka esemete juurdevool, sest oli ju palju tege-mist kehakultuuriga või tööga kar-tulipõllul.

Uue hooga läks töö lahti paar nädalat enne oktoobripühi. Oli ju kevadel vastuvõetud Rägavere kooli üleskutses teistele rajooni koolidele selgesõnaliselt öeldud, et muuseum avatakse Suure Sotsia-listliku Oktoobrirevolutsiooni 40. aastapäevaks. Igal hommikul täie-nesid meie väljapanekute tagava-rad mõne uue esemega. Pärast tundide lõppu läks aga terve de-legatsioon küla «puistama». Lapsed suhtusid suure armastuse ja kohusetundega oma huvitavasse üritusse. Nii kandis VII klassi õpilane Einulo voki seljas kooli-majja rohkem kui kolme kilomeet-ri kauguselt. Oli isegi «ohvreid». Ajalooringi esimees Jüri Pakk läks külast hobusega harkatra ja mesi-tarusid tooma, hobune aga suhtus väga tormakalt sellesse imelikku koormasse ja nii toodigi esimene ohver teadusealtarile — logisev hammas.

Ja lõpuks olimegi jõudnud nii-er, Raggaverre jne. Tema nime tek-
kuna 1589. a. andmeil oli Rägavere
naade ulatus kuni Rakvere piirini.
Vanad külad on veel Vaeküla,
Kantküla ja Raudvere. Esimese esi-
algne nimekuju oli Vallküla, teisel
Kanduküla, sõnast känd. Välja on
pandud ka kaart endise Mõdriku
küla asukohaga.

esemeid juba väljapanduna kasvab
ka huvi õpilaste hulgas ja meie
materjalid täienevad.

Väljapanekuid on püütud ole-
masolevate võimaluste kohaselt
süsteematiseerida. See ülesanne
põlnud küll sugugi kerge, sest ühe
või teise alaligi alla kuulub ainult
üks-kaks eset. Nii moodustavad eri
osa koduse majapidamise esemed.
Või- ja silgukarpe ning lähkreid
on sellisel hulgal, et nendega
võiks varustada päris paraja teo-
väe. Märssidest on suurim nn.
nädalamärss, kuhu pidi mahtuma
teomehe nädalamoon. Puuesemest
leidub võivitsikuid ja koorekirne,
samuti puukausse. Kulpidest suu-
rim mahutab endasse vabalt liitri.
Peaaegu täielik komplekt on kan-
gakudumisriistu, neist huvitavaim
on käsitsi valmistatud pilliroost
piird. Olemas on isegi kangas-
puud, kuid nende ülespanemiseks
jää puudu ruumist.

Tööriistadest on olemas koodid,
linahari, linamasin, sirp, linamöö-
gad, harkader jne. Valmistamisel
on karuäkke makett. Siia «osakon-
da» kuuluvad ka mesitarud, mida
on olemas kahte liiki, üks neist
pakktaru.

Omaette osakonna moodustab
kirjandus. Siin leidub õpi-
kuid pealkirja all «Neist
raamatuist õppisid meie vanaisad
ja vanaemad». Väärtsulikem on
raamatuist eestikeelse piibli esi-
trükk 1739. a., milliseid andmete
järgi olevat Eestis seitse
eksemplari. Vanuselt teine on sak-
saakeelne geomeetriaõpik 1790. aas-
tast. Leidub veel raamatuid ilmu-
misaastaga 1824, 1844 jne. Huvit-
tav on ka J. Lilienbachi toimeta-
tud töölisalbum «Edasi» 1915. aas-
tast, mis on pühendatud Ed. Vilde
50. sünnipäevale. Samas on välja
pandud rahamärkide kogud. Pa-
berrahad on albumites, kusjuures
igast rahast on albumisse pandud
kaks eksemplari. Müntidest kuulu-
vad vanimad XVI sajandisse.
Need on leitud Mõdriku külast
põllult.

Üksikesemest on huvitavam veei
rahakast. Kast on puust, sepa
poolt üle rautatud, kaanes augud
raha sisselaskmiseks. Vaeküla lii-
vaaugust on leitud suured käsitsi
valmistatud tangid pitsatimärgiga
(tsaarikotkas), mida arvatakse
on kasutatud pitsati põletamiseks.

Eri tabelid on välja pandud koo-
li ringkonnas olevate külade koha-
ta. Tabelites on näidatud nende
nimede erikujud, olemasolevad
andmed suurusest ja nimede tek-
kimisega seoses olevad andmed.
Nii näiteks oli Rägavere «Liber
Census Daniae» («Taani Hinda-
misraamat») andmeil kuue adra-
maaga küla, Mõdriku oma 30 adra-
maaga oli üks Vana-Virumaa suu-
remaid külasid. 1540. a. asutati Rä-
gavere mõis ja 1637. aastaks oli
küla juba täiesti kadunud. Esimene
nimekuju on Rägaverel Rackenere,
hiljem muutub see Rakofer, Rögga-

er, Raggaverre jne. Tema nime tek-
kimist seotakse Rakvere nimega,
kuna 1589. a. andmeil oli Rägavere
naade ulatus kuni Rakvere piirini.
Vanad külad on veel Vaeküla,
Kantküla ja Raudvere. Esimese esi-
algne nimekuju oli Vallküla, teisel
Kanduküla, sõnast känd. Välja on
pandud ka kaart endise Mõdriku
küla asukohaga.

Huvitavad on andmed perekon-
nanimede tekkimisest. Nii on tea-
da, et Rägaveres ja Mõdrikus anti
nimed 1834. a. Üldse anti siis 50
perekonnanime, millest seni on säi-
linud 18 peret. Näiteks siin levinud
perekonnanimi Lehova on tulnud

sellest, et sama perekond asus Rä-
gaveresse ümber Lõhaverest umbes
150 aastat tagasi. Andmeid on ka
teiste nimede kohta, kuid uurimis-
tööd selles osas jätkuvad.

Eri osa moodustab koolinduse
ajalugu. Suusõnalis andmeid, mui-
dugi veel lünklikke, on meil õn-
nestunud hankida umbes 120 aas-
ta kohta, kuid suurem töö seisab
siin veel ees. Nii näiteks oli «Ees-
ti Kirjanduse» andmeil Mõdriku
mõisa territooriumil juba Forse-
liuse-aegadel umbes 100 kirjaoska-
jat. Kas meil õnnestub siin veel
midagi uut selgitada, on muidugi
küsimärgi all.

Omaette osa meie väljapanekute
hulgas moodustavad alati uuenda-
tavat stendid, millised valmistati
õpetajate komsomoli-algorganisat-
siooni initsiatiiivil. Praegu on siin
väljapanek «Mida on andnud meie
nõukogude võim». Järgmine väl-
japanek on planeeritud konstitut-
siooni aastapäevaks.

Kodukoha ajaloo uurimisele pole
rakendunud üksnes õpilased, vaid
meie ringi ümber koondunud ka
juba aktiiv kohalikest töötajatest.
Eriti peab siin esile tõstma tõelist
ajalooentusiast sm. H. Leppikut.
Ta on pidevalt kogunud nii ese-
melisi, kirjalikke kui ka suusõnali-
si andmeid kodukoha ajaloost, mi-
da ta nüüd lahkelt on jaganud
meie noortele. Palju on meid siin
veel abistanud sm-d R. Paju, J.
Vaska, E. Mardi jt. Aktiivi laienda-
miseks on meil plaanis igal kuul
läbi viia üks loeng kodukoha aja-
loost, kutsudes esinema ka vane-
maid kohalikke elanikke.

Meie töö kodukoha ajaloo uuri-
misel on enamikus veel ees. Näi-
teks riituse osas on väljapanekud
täiesti puudulikud. Ses osas veel
huvitav seik. Otsisime hoolega mõõ-
da küla pastlaid. Lõpuks selgus, et
Rägavere kandis on pastlad väga
haruldased, nende asemel kanti
siin õmmeldud nn. suss-saapaid.
Pastlad küll lõpuks leidsime, kuid
viimaseid pole õnnestunud seni
kuskilt leida. Palju on veel vaja
teha huvitava õppe- ja ajakirjan-
duse leidmiseks. Samuti ootavad
uurimist ja ülesleidmist materjalid
kohalikust seltsielust — materja-
lilede tuletõrjeorganisatsioonist sa-
jandivahetusel oleme juba kannule
jõudnud. Vähe on tehtud kohaliku
rahvaluule kogumiseks. Palju on
meil planeeritud tühje kohti foto-
dele, kuid ka selles osas pole me

suutnud veel midagi teha. Õnnetu-
seks pole meie ringi liikmete hul-
gas ühtegi fotograafi või fotoapa-
raadi omanikku. Kui ruumi jätkub,
täiendavad noored «naturalistid»
meie väljapanekuid veel loodusloo-
liste materjalidega.

Algus on tehtud ja Rägavere
noored ajaloolased ei kahtle, et me
jõuame sellest algusest ka edasi
minna. Huvi asja vastu jätkub,
küündmata põld on aga veel väga
lai.

L. EIBER,
Rägavere 7-kl. kooli ajalooõpetaja